

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Громадянське суспільство, економіка та управління

Галузь знань – 12 Інформаційні технології
 Спеціальність – 121 Інженерія програмного забезпечення
 Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський)
 Освітньо-професійна програма – Інженерія програмного забезпечення
 Обсяг дисципліни – 4 кредити ЄКТС, Шифр дисципліни – ОЗП.11
 Мова навчання – українська
 Статус дисципліни: обов’язкова (цикл загальної підготовки)
 Факультет – Управління, адміністрування та туризму
 Кафедра – Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни	Кількість годин						Форма семестрового контролю			
				Аудиторні заняття					Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	3	5	4	51	17		34		69			+	

Робоча програма складена на основі Стандарту вищої освіти, освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів 2023 року та навчального плану

Робоча програма складена Модер д-р екон. наук, проф. Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ

Схвалена на засіданні кафедри Економічної теорії, підприємництва та торгівлі
 Протокол від 1.09.2023 р. № 1

Зав. кафедри Модер Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ

Робоча програма розглянута та схвалена Вченою радою факультету інформаційних технологій

Голова Вченої ради О Олег САВЕНКО

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО, ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

Тип дисципліни	Обов'язкова
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Мова викладання	Українська
Семестр	П'ятий
Кількість встановлених кредитів ЄКТС	4
Форми навчання, для яких викладається дисципліна	Очна(денна)

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, має: *проводити* розрахунок економічної ефективності програмних систем; *усвідомлювати* необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових знань щодо цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства; *асоціювати* себе як член громадянського суспільства, наукової спільноти, *визнавати* верховенство права, зокрема в професійній діяльності, *розуміти і вміти* користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб; *визначати* базові цінності інститутів громадянського суспільства та роль організацій громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку країни.

Зміст навчальної дисципліни. Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування. Теорії громадянського суспільства. Громадянське суспільство і демократія. Теорії суспільного вибору. Демократія, економічна свобода та економічний порядок. Ринковий механізм функціонування економіки. Економічна ефективність програмних систем в ринковій економіці. Державність та державне регулювання економікою. Громадянське суспільство та правова держава. Соціалізація громадянського суспільства. Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві. Управління інноваційним розвитком та прийняття управлінських рішень. Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку. Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності.

Пререквізити: Українська мова

Кореквізити: культурологія, етика, естетика, культура мовлення та доброчесність, Управління ІТ-проектами

Запланована навчальна діяльність: лекцій – 17 год., практичні заняття – 34 год., самостійна робота – 69 год., разом – 120 год.

Форми (методи) навчання: лекції (з використанням методів комп'ютерного моделювання, наочних методів (слайдів), пояснення, бесіди); практичні заняття (з використанням практикумів, ситуаційних та ігрових вправ, дискусій), самостійна робота (індивідуальне завдання).

Форми оцінювання результатів навчання: усне опитування, презентація результатів виконання індивідуального завдання, письмове опитування (тестування).

Вид семестрового контролю: залік

Навчальні ресурси:

1. Громадянська освіта : посібник / О.В. Літвінов, Н.М. Літвінова, за заг. ред. О.В. Літвінова. – Д. : ТАМАРИСК, 2017. – 100 с.
2. Рибалка В.В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина: посібник. / В.В. Рибалка. – К.:ТАЛКОМ, 2018. – 226 с.
3. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. – Київ : 2016. – 48с.
4. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О.М. Балакірева, Т.В. Бельська [та ін.]; за ред. О.А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с
5. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnmu.edu.ua>

Викладач: доктор економічних наук, професор Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Забезпечення демократичних перетворень в Україні, удосконалення системи державного управління, наближення його до реальних потреб громадян, запровадження європейських принципів урядування, підвищення якості управлінських послуг, що надаються органами влади, вимагає наявності розвинутого громадянського суспільства, основою якого є відповідні інститути (громадські організації, політичні партії, професійні спілки тощо). Необхідною умовою для існування громадянського суспільства є створення ефективних та результативних механізмів взаємодії з органами влади, які б не лише декларували можливість участі громадськості у виробленні та реалізації державної та місцевої політики, а також забезпечували б урахування громадської думки та відповідність діяльності органів влади очікуванням громадськості.

Дисципліна «Громадянське суспільство, економіка та управління» передбачає вивчення процесу становлення та еволюції громадянського суспільства в Україні, визначення ролі держави у формуванні демократичного суспільства, забезпечення сталого розвитку, управління інноваційним розвитком, становлення та розвитку ринкової економіки. Дисципліна має міждисциплінарний характер, є складовою обов'язкової частини дисциплін загальної підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 121 Інженерія програмного забезпечення за освітньо-професійною програмою Інженерія програмного забезпечення.

Пререквізити: Українська мова

Кореквізити: культурологія, етика, естетика, культура мовлення та доброчесність, Управління ІТ-проектами

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

- **загальні та спеціальні компетентності:** здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій;

- **програмні результати навчання:** проводити розрахунок економічної ефективності програмних систем; усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових знань щодо цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства; асоціювати себе як член громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема в професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб.

Мета дисципліни. Формування особистості фахівця, здатного вирішувати типові та складні завдання механізму функціонування громадянського (демократичного) суспільства та його інститутів, визначення місця і ролі публічної влади (правової держави) у процесі становлення громадянського суспільства, ознайомлення з основами та принципами взаємовідносин громадянського суспільства та держави та умов сталого розвитку, а також використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань.

Предмет дисципліни. Механізм функціонування громадянського суспільства та його інститутів в умовах трансформаційних змін економічної системи, становлення та розвитку демократичної держави.

Завдання дисципліни. Надати базові знання про сутність, особливості, проблеми та тенденції розвитку громадянського (демократичного) суспільства у світі та в Україні; набуття вмінь аналізувати та оцінювати сучасну політичну практику та місце органів місцевого самоврядування, громадських організацій у соціально-політичних процесах.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, має: **проводити** розрахунок економічної ефективності програмних систем; **усвідомлювати** необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових знань щодо цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства; **асоціювати** себе як член громадянського суспільства, наукової спільноти, **визнавати** верховенство права, зокрема в професійній діяльності, **розуміти і вміти** користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб; **визначати** базові цінності інститутів громадянського суспільства та роль організацій громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку країни.

3. СТРУКТУРА І ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
1. Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування. Теорії громадянського суспільства	2	2	6
2. Громадянське суспільство і демократія		2	5
3. Теорії суспільного вибору	2	4	6
4. Демократія, політична свобода та економічний порядок	2	4	6
5. Ринковий механізм функціонування економіки	2	4	6
6. Економічна ефективність програмних систем в ринковій економіці		2	5
7. Державність та державне регулювання економікою. Громадянське суспільство і правова держава	2	4	5
8. Соціалізація громадянського суспільства	2	2	6
9. Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві	2	4	6
10. Управління інноваційним розвитком та прийняття управлінських рішень		2	6
11. Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку	2	2	6
12. Проблеми функціонування громадянського суспільства в умовах глобальних викликів	2	2	6
Разом години за семестр	18/16*	34	69

* По чисельнику – 18 год., по знаменнику – 16 год. (розрахунок здійснюється відповідно до розкладу занять)

3.2 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.2.1. Зміст лекційного матеріалу

Перелік лекцій для студентів денної форми навчання

№ лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	К-ть год.
1.	<p>Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування. Теорії громадянського суспільства</p> <p>Поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Інститути громадянського суспільства. Роль громадян у становленні й функціонуванні громадянського суспільства.</p> <p>Античні ідеї про громадянськість та свободу. Цінності громадянського суспільства в працях середньовічних мислителів. Епоха Відродження та концепції громадянського суспільства. Громадянське суспільство у політичних ідеологіях: лібералізм, соціал-демократія. Громадянське суспільство та комунікативні теорії. Місце громадянського суспільства у ідеологіях переходу до демократії.</p> <p>Функціональні моделі громадянського суспільства. Національні особливості громадянських суспільств. Особливості громадянських суспільств у США і в Європі. Вплив процесів трансформації на форму громадянських суспільств. «Наздоганяюча модель» розвитку і виникнення громадянського суспільства. Громадянське суспільство як умова свободи й демократії. Особливості становлення громадянського суспільства в Україні</p> <p>Літ.: [1, 3, 4, 5, 9, 10, 13, 14, 18, 19, 21, 24, 25]</p> <p>Громадянське суспільство і демократія</p> <p>Виникнення і зміст демократії. Цінності демократії. Демократичні інститути. Конституція та її призначення. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію. Моделі демократії</p> <p>Поняття прав людини. Сучасні дискусії щодо прав людини. Права та свободи. Права та відповідальність громадянина. Права людини та представницькі інститути демократії. Типологія прав людини. Методи й механізми захисту прав людини. Інститут Уповноваженого з захисту прав людини.</p> <p>Літ.: [3, 4, 5, 9, 10, 12-16, 18, 21, 24, 25]</p>	2
2.	<p>Теорії суспільного вибору</p> <p>Основи теорії суспільного вибору. Методологія дослідження Дж.Б'юкенена. Теорія суспільного вибору Дж. Бреннана, Д. Мюллера, У. Нісканена, М. Олсона, Г. Таллока, Р. Толлісона</p> <p>Суспільний вибір в умовах прямої демократії. Правило одностайності. Правило більшості. Модель медіанного виборця. Теореми Мея, Рея-Тейлора</p> <p>Суспільний вибір в умовах представницької демократії. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Система пропорційного представництва. Феномен раціонального ігнорування. Концепція політичного ділового циклу. Парадокс вибору</p> <p>Політична конкуренція та формування коаліційних урядів. Політична рента. Теорія пошуку ренти. Стратегічне голосування. Модель мінімально виграшної коаліції. Модель мінімально повязаних коаліцій. Маніпулювання.</p> <p>Літ.: [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
3.	<p>Демократія, політична свобода та економічний порядок</p> <p>Демократія та політичні організації. Економічна демократія. Демократичні та деспотичні форми правління. Політичні системи. Моделі політичних партій. Роль політичних партій в розвитку демократії.</p> <p>Політичні та правлячі сили. Політична влада. Концепції політичної влади. Соціальна влада. Легітимність політичної влади. Принципи розподілу влади.</p> <p>Правовий статус політичних партій в Україні. Діяльність та вплив політичних партій на демократію.</p> <p>Групи спеціальних інтересів. Типи груп інтересів. Лобізм та його види.</p> <p>Бюрократія як наукова категорія: суть, ознаки та атрибути бюрократії. Принципи бюрократії. Види та типи бюрократії.</p> <p>Економіка бюрократичних структур та адміністративний ресурс. Способи використання адміністративного ресурсу. Методи боротьби з адміністративним ресурсом. Бюрократичне благо. Модель Нісканена.</p> <p>Літ.: [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
4.	<p>Ринковий механізм функціонування економіки</p> <p>Суть та функції ринку: відтворювальна, регулююча, стимулююча, сануюча, інформаційна, посередницька, соціальна, інтегруюча та контролююча.</p> <p>Сучасний ринок, його сутність, види і структура. Ринки предметів споживання і послуг, засобів виробництва, науково-технічних розробок та інформації. Ринок інтелектуальної власності. Фінансово-кредитний та валютний ринки. Ринок праці (робочої сили) та розподіл трудових ресурсів. Ринок капіталу та його складові. Ринок нерухомості та його особливості. Проблеми формування ринків праці, землі та капіталів в Україні.</p> <p>Поняття та основні риси інфраструктури ринку. Організаційно-технічна інфраструктура ринку. Товарна біржа. Фінансово-кредитна інфраструктура ринку. Науково-дослідницька інфраструктура</p>	2

	<p>ринку. Інтернет-торгівля у сфері ринкової інфраструктури. Фондова і валютна біржі. Цінні папери та їх види. Курс акцій. Роль ринкової інфраструктури в регулюванні економічних процесів.</p> <p>Механізм саморегулювання ринку. Закон попиту і пропозиції. Попит і пропозиція як елементи ринку. Взаємодія попиту і пропозиції з ціною. Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування і функції.</p> <p>Ринкова конкуренція та антимонопольне регулювання. Економічний закон конкуренції. Функції та форми конкуренції. Досконала або вільна і недосконала конкуренція</p> <p>Літ.: [2, 5, 6, 7, 19, 21, 26]</p>	
	<p>Економічна ефективність програмних систем в ринковій економіці</p> <p>Ринок програмного забезпечення (ПЗ) в світі та в Україні. Ринкові вимоги до програмного забезпечення. Економіка програмних продуктів. Організація економічно ефективного виробництва програмного продукту. Методи оцінювання трудомісткості програмного продукту.</p> <p>Бізнес-планування програмних проектів: суть, структура та особливості формування бізнес-планів для ІТ- проектів. Стратегії використання бізнес-планів для залучення інвестицій та партнерства.</p> <p>Фінансове планування у розробці програмних продуктів: собівартість, прибуток та рентабельність розробки програмних продуктів. Види витрат на розробку програмних систем. Методи зниження собівартості та оптимізація прибутків.</p> <p>Розрахунок економічної ефективності програмних систем. Методики та інструменти оцінки економічної ефективності: аналіз точки беззбитковості, ROI (повернення інвестицій), TCO (загальна вартість володіння), NPV (чиста приведена вартість). Сценарії та кейси з практики розробки програмного забезпечення.</p> <p>Літ.: [6, 8, 23]</p>	
5.	<p>Державність та державне регулювання економікою. Громадянське суспільство і права держава</p> <p>Теорії державного регулювання та наукові концепції функціонування державного сектора. «Провали» ринку, «провали» держави та масштаби державного сектору економіки.</p> <p>Державне регулювання як основна функція державного управління економікою. Цілі державного регулювання економіки. Форми та методи державного регулювання економіки.</p> <p>Поняття і роль правової держави. Діалектика співвідношення громадянського суспільства і держави. Соціальні, економічні та політичні аспекти громадянського суспільства. Взаємозв'язок держави, політичного та громадянського суспільств. Громадянське суспільство та права і соціальна держава.</p> <p>Літ.: [1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 13-18, 19, 21, 26]</p>	2
6.	<p>Соціалізація громадянського суспільства</p> <p>Соціалізація громадянського суспільства. Соціальна структура суспільства. Ринок праці: суть, функції, структура та інфраструктура.</p> <p>Соціальна політика та її складові. Моделі соціальної політики. Критерії держави добробуту.</p> <p>Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем. Гармонізація інтересів соціальних партнерів. Моделі соціального партнерства.</p> <p>Нерівність та бідність: значення та способи оцінки. Коефіцієнт Джині. Крива Лоренца. Абсолютна та відносна бідність. Децильний коефіцієнт.</p> <p>Перерозподіл та справедливість. Функції суспільного добробуту: утилітаристська функція, егалітарна функція, роулсіанська функція, функція суспільного добробуту Ф. Ніцше, лібертаріанська функція.</p> <p>Літ.: [2, 3, 7, 9, 10, 14-18, 21, 26]</p>	2
7.	<p>Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві. Інтелектуальна власність та методи її оцінки</p> <p>Інтелектуальний капітал у національному та міжнародному вимірах. Функції інтелектуального капіталу. Складові інтелектуального капіталу. Індекс людського розвитку та методика його визначення.</p> <p>Поняття та функції громадської думки. Громадська думка як соціальний інститут. Інституціоналізація громадської думки. Критерії взаємодії влади і громадської думки.</p> <p>Сутність та види інтелектуальної власності. Становлення та розвиток ринку об'єктів інтелектуальної власності. Методи оцінки об'єктів інтелектуальної власності. Інститути захисту інтелектуальної власності.</p> <p>Розвиток електронної демократії в Україні. Вплив цифровізації на формування цифрових компетентностей суб'єктів громадянського суспільства. Штучний інтелект.</p> <p>Літ.[2-8, 9, 11, 14, 17, 21, 26]</p>	2
	<p>Управління інноваційним розвитком та прийняття управлінських рішень</p> <p>Теоретичні основи управління інноваційним розвитком.</p> <p>Теоретичні засади та формування моделі управління знаннями. Організаційні форми, технології та методи управління знаннями Моделі управління знаннями. Особливості управління знаннями на рівні підприємства. Системи та стратегії управління знаннями. Стратегії управління інтелектуальним капіталом.</p> <p>Суть та види інноваційної діяльності. Організаційні форми інноваційної діяльності.</p> <p>Управління інноваційним розвитком організації. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності організації</p>	

	Поняття невизначеності В.Гейзенберга. Теорія ризику Дж. Неймана та О.Моргенштерна. Прийняття управлінських рішень Літ.: [2, 3, 6, 7, 8, 11, 22]	
8.	Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку. Інститути соціальної відповідальності. Види соціальної відповідальності. Теорія зацікавлених сторін. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства. Види соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства. Соціальна відповідальність держави. Становлення, розвиток та моделі корпоративної соціальної відповідальності. Базові моделі соціальної відповідальності суб'єктів підприємництва. Моделі корпоративної соціальної відповідальності та їх аналіз. Екологічна компонента соціальної відповідальності. Екологічна відповідальність бізнесу. Літ.: [3, 7, 21, 24-26]	2
9.	Проблеми функціонування громадянського суспільства в умовах глобальних викликів Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Глобальні проблеми людства. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особливості становлення. Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства. Витоки та процес європейської інтеграції. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції. Поняття міжнародних відносин. Особливості міжнародного права. Міжнародне гуманітарне право. Урядові і неурядові міжнародні організації. НАТО. Літ.: [2, 4, 6, 7, 10, 13, 14, 18,19, 21, 24, 26]	2
Разом		18/16*

* По чисельнику – 18 год., по знаменнику – 16 год. (розрахунок здійснюється відповідно до розкладу занять)

3.2.2. Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми навчання

№ з/п	Теми та зміст практичних занять	К-ть год.
1.	Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування. Моделі громадянського суспільства 1. Поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. 2. Інститути громадянського суспільства. 3. Історичні етапи формування та розвитку громадянського суспільства 4. Громадянське суспільство та комунікативні теорії. 5. Функціональні моделі громадянського суспільства. 6. «Наздоганяюча модель» розвитку і виникнення громадянського суспільства. 7. Національні особливості громадянських суспільств. Особливості громадянських суспільств у США і в Європі. 8. Особливості становлення громадянського суспільства в Україні Літ.: [1, 3, 4, 5, 9, 10, 13, 14, 18,19, 21, 24, 26]	2
2	Громадянське суспільство і демократія 1. Виникнення і зміст демократії. Цінності демократії. 2. Демократичні інститути. Конституція та її призначення. 3. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах. 4. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію. 5. Моделі демократії 6. Поняття прав людини та етапи формування і розвитку доктрини універсальних прав та свобод людини. 7. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. 8. Права людини та представницькі інститути демократії. Типологія прав людини. 9. Методи й механізми захисту прав людини. Інститут Уповноваженого з захисту прав людини. Літ.: [3, 4, 5, 9, 10, 12-16, 18, 21, 24, 26]	2
3	Теорії суспільного вибору	2

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основи теорії суспільного вибору. 2. Аналіз теорії суспільного вибору Дж. Бреннана, Д. Мюллера, У. Нісканена, М. Олсона, Г. Таллока, Р. Толлісона 3. Суспільний вибір в умовах прямої демократії. 4. Правило одностайності. Правило більшості. 5. Модель медіанного виборця. Теореми Мея, Рея-Тейлора <p>Літ.: [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	
4	<p>Теорії суспільного вибору</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суспільний вибір в умовах представницької демократії. 2. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Система пропорційного представництва. 3. Феномен раціонального ігнорування. Концепція політичного ділового циклу. Парадокс вибору 4. Політична конкуренція та формування коаліційних урядів. Політична рента. Теорія пошуку ренти. 5. Стратегічне голосування. Модель мінімально виграшної коаліції. Модель мінімально пов'язаних коаліцій. Маніпулювання. <p>Літ.: [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
5	<p>Демократія, політична свобода та економічний порядок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Демократія та політичні організації. Економічна демократія. Демократичні та деспотичні форми правління. 2. Політичні системи. Моделі політичних партій 3. Політичні та правлячі сили. 4. Політична влада. Соціальна влада. Легітимність політичної влади. Принципи розподілу влади. 5. Правовий статус політичних партій в Україні. Діяльність та вплив політичних партій на демократію. <p>Літ.: [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
6	<p>Демократія, політична свобода та економічний порядок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групи спеціальних інтересів та їх типи. Лобізм та його види 2. Бюрократія як наукова категорія: суть, ознаки та атрибути бюрократії. 3. Принципи бюрократії. Види та типи бюрократії. 4. Економіка бюрократичних структур та адміністративний ресурс. Способи використання адміністративного ресурсу. 5. Методи боротьби з адміністративним ресурсом. Бюрократичне благо. Модель Нісканена. <p>Літ.: [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
7	<p>Ринковий механізм функціонування економіки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суть та функції ринку. 2. Види і структура ринку. 3. Проблеми формування ринків праці, землі та капіталів в Україні. <p>Літ.: [2, 5, 6, 7, 19, 21, 26]</p>	2
8	<p>Ринковий механізм функціонування економіки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та основні риси інфраструктури ринку. 2. Товарні, фондова і валютна біржі. Цінні папери та їх види. Курс акцій. 3. Механізм саморегулювання ринку. Закон попиту і пропозиції. Попит і пропозиція як елементи ринку. Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування і функції. 4. Ринкова конкуренція та антимонопольне регулювання. Економічний закон конкуренції. Функції та форми конкуренції. Досконала і недосконала конкуренція <p>Літ.: [2, 5, 6, 7, 19, 21, 26]</p>	2
9	<p>Економічна ефективність програмних систем в ринковій економіці</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ринок програмного забезпечення (ПЗ) в світі та в Україні. Ринкові вимоги до програмного забезпечення. 2. Організація економічно ефективного виробництва програмного продукту. 3. Методи оцінювання трудомісткості програмного продукту. 4. Бізнес-планування програмних проектів: суть, структура та особливості формування бізнес-планів для ІТ- проектів. 5. Стратегії використання бізнес-планів для залучення інвестицій та партнерства. 6. Фінансове планування у розробці програмних продуктів: собівартість, прибуток та рентабельність розробки програмних продуктів. Види витрат на розробку програмних систем. Методи зниження собівартості та оптимізація прибутків. 7. Розрахунок економічної ефективності програмних систем. Методики та інструменти оцінки економічної ефективності: аналіз точки безбитковості, ROI (повернення інвестицій), TCO (загальна вартість володіння), NPV (чиста приведена вартість). Сценарії та кейси з практики розробки програмного забезпечення. <p>Літ.: [6, 8, 23]</p>	2
10	<p>Державність та державне регулювання економікою. Громадянське суспільство і права держава</p>	2

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теорії державного регулювання та наукові концепції функціонування державного сектора. 2. «Провали» ринку, «провали» держави та масштаби державного сектору економіки. 3. Державне регулювання як основна функція державного управління економікою. Цілі державного регулювання економіки. 4. Форми та методи державного регулювання економіки. <p>Літ.: [1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 13-18,19, 21, 26]</p>	
11	<p>Державність та державне регулювання економікою. Громадянське суспільство і права держава</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і роль правової держави. Діалектика співвідношення громадянського суспільства і держави. 2. Взаємозв'язок держави, політичного та громадянського суспільств. 3. Громадянське суспільство та права і соціальна держава. <p>Літ.: [1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 13-18,19, 21, 26]</p>	2
12	<p>Соціалізація громадянського суспільства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціалізація громадянського суспільства. 2. Соціальна політика та її моделі. 3. Соціальна структура суспільства. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. 4. Соціальні цінності. Гендерна, етнічна, конфесійна різноманітність. Рівність. 5. Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем. 6. Нерівність та бідність: значення та способи оцінки. 7. Перерозподіл та справедливість. Функції суспільного добробуту. <p>Літ.: [2, 3, 7, 9, 10, 14-18, 21, 26]</p>	2
13.	<p>Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інтелектуальний капітал у національному та міжнародному вимірах. Складові інтелектуального капіталу. Індекс людського розвитку та методика його визначення. 2. Поняття та функції громадської думки. Громадська думка як соціальний інститут. Критерії взаємодії влади і громадської думки. 3. Політична культура як системоутворюючий фактор розвитку громадянського суспільства. 4. Функції політичної культури. Типологія політичної культури. Моделі політичної культури. <p>Літ.: [2-8, 9, 11, 14, 17, 21, 26]</p>	2
14	<p>Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність та види інтелектуальної власності. Становлення та розвиток ринку об'єктів інтелектуальної власності. 2. Методи оцінки об'єктів інтелектуальної власності. 3. Інститути захисту інтелектуальної власності. 4. Розвиток електронної демократії в Україні. 5. Вплив цифровізації на формування цифрових компетентностей суб'єктів громадянського суспільства. Штучний інтелект. <p>Літ.: [2-8, 9, 11, 14, 17, 21, 26]</p>	2
15	<p>Управління інноваційним розвитком та прийняття управлінських рішень</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком. 2. Стратегічне управління інноваційним розвитком організації. 3. Суть та види інноваційної діяльності. Організаційні форми інноваційної діяльності. 4. Управління інноваційним розвитком організації та оцінювання ефективності інноваційної діяльності організації 5. Теоретичні засади та формування моделі управління знаннями. Організаційні форми, технології та методи управління знаннями 6. Моделі управління знаннями. Особливості управління знаннями на рівні підприємства. Системи та стратегії управління знаннями. Стратегії управління інтелектуальним капіталом. 7. Прийняття управлінських рішень. Класифікація управлінських рішень. Методи обґрунтування управлінських рішень. 8. Управлінські рішення у сфері інноваційної діяльності. 9. Інформаційна підтримка процесу розробки і прийняття управлінських рішень. <p>Літ.: [2, 3, 6, 7, 8, 11, 22]</p>	2
16	<p>Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку. 2. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства. 3. Соціальна відповідальність держави. 4. Становлення, розвиток та моделі корпоративної соціальної відповідальності. 5. Екологічна компонента соціальної відповідальності <p>Літ.: [3, 7, 21, 24-26]</p>	2
17	<p>Проблеми функціонування громадянського суспільства в умовах глобальних викликів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. 	2

<p>2. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особливості становлення.</p> <p>3. Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства.</p> <p>4. Європейська інтеграція. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів.</p> <p>5. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції.</p> <p>6. Поняття міжнародних відносин. Особливості міжнародного права. Міжнародне гуманітарне право.</p> <p>7. Урядові і неурядові міжнародні організації. НАТО.</p> <p>Літ.: [2, 4, 6, 7, 10, 13, 14, 18,19, 21, 24, 26]</p>	
Разом	34

3.2.3. Зміст самостійної (індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів *денної* форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до виконання практичних робіт, тестування з теоретичного матеріалу, виконанні індивідуальних домашніх завдань тощо.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни “Громадянське суспільство, економіка та управління” становить 69 годин. Вона включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- самостійного опрацювання окремих тем та питань;
- опрацювання навчальної літератури при підготовці до практичного заняття;
- виконання індивідуального домашнього завдання;
- підготовка до поточного тестового контролю;
- підготовка до проведення контрольних заходів (написання контрольної роботи, іспит тощо).

Зміст самостійної роботи студентів *денної* форми навчання

Номер тижня	Номер теми	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування. Моделі громадянського суспільства.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Отримання завдання для виконання індивідуального домашнього завдання	4
2	Тема 2. Громадянське суспільство і демократія.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Підбір матеріалів, опрацювання літературних джерел для виконання індивідуального домашнього завдання.	4
3	Тема 3. Теорії суспільного вибору.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
4	Тема 3. Теорії суспільного вибору.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Тестовий контроль Т.1-3	4
5	Тема 4. Демократія, політична свобода та економічний порядок.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
6	Тема 4. Демократія, економічна свобода та економічний порядок.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
7	Тема 5. Ринковий механізм функціонування економіки	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного тестового контролю. Виконання ІДЗ	4
8	Тема 5. Ринковий механізм функціонування економіки	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
9	Тема 6. Економічна ефективність програмних систем в ринковій економіці	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Модульна контрольна робота т.3-6	4
10	Тема 7. Державність та державне регулювання економікою. Громадянське суспільство і права держава	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4

11	Тема 7. Державність та державне регулювання економікою Громадянське суспільство і права держава	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання індивідуального домашнього завдання Тестовий контроль Т.4-7	4
12	Тема 8. Соціалізація громадянського суспільства.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
13	Тема 9. Інтелектуальна активність громадянського суспільства.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
14	Тема 9. Інтелектуальна активність громадянського суспільства.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного тестового контролю.	4
15	Тема 10. Управління інтелектуальним розвитком та прийняття управлінських рішень	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Здача індивідуального домашнього завдання	4
16	Тема 11. Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Тестовий контроль Т.8-11	4
17	Тема 12. Проблеми функціонування громадянського суспільства в умовах глобальних викликів.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Модульна контрольна робота т.7-12	5
Разом			69

3.2.4 Тематика індивідуального завдання для самостійної роботи студентів.

Структура індивідуального домашнього завдання.

1. Теоретичні питання (3).
2. Проблемне питання.

Теоретичні питання для домашнього завдання.

1. Громадянське суспільство: поняття, структура, функції та моделі.
2. Розвиток поглядів учених на проблему розуміння громадянського суспільства: від Давніх часів до сучасності.
3. Проблема співвідношення громадянського суспільства і держави у політико-правових ученнях.
4. Природа влади як соціальної категорії.
5. Легітимність влади: специфіка розуміння категорії.
6. Політична свобода як ключовий принцип громадянського суспільства: специфіка розуміння категорії.
7. Ідея політичної свободи у політико-правових ученнях філософів західноєвропейських держави (від Античності до епохи Просвітництва).
8. Витоки політичної свободи (інтелектуальний, філософський, релігійний, історичний та інші аспекти).
9. Гарантії політичної свободи громадянського суспільства.
10. Трансформації демократії як ключовий фактор безпеки політичної свободи у громадянському суспільстві.
11. Інформаційна свобода у системі політичних свобод громадянського суспільства: поняття та структура.
12. Інтелектуальна свобода як важлива складова громадянського суспільства та її гарантії.
13. Плюралізм як принцип громадянського суспільства.
14. Громадянське суспільство і права держава у діалектичному взаємозв'язку.
15. Реалізація концепції громадянського суспільства у сучасних державах Західної Європи.
16. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні та шляхи їх розв'язання.
17. Основоположні принципи права як правовий фундамент громадянського суспільства та їх реалізація в Україні.
18. Принципи соціальної держави та їх втілення у громадянському суспільстві.
19. Розуміння громадянської культури як необхідної складової громадянського суспільства.
20. Демократія як політична форма організації громадянського суспільства.
21. Принципи демократії та специфіка їх реалізації у сучасному українському суспільстві.
22. Вплив держави на формування економічної системи громадянського суспільства: протиріччя основних підходів.
23. Соціальна захищеність людини та ринок: проблема їх співвідношення як важливих складових громадянського суспільства.

24. Ринок програмного забезпечення (ПЗ) в світі та в Україні. Ринкові вимоги до програмного забезпечення. Економіка програмних продуктів.
25. Організація економічно ефективного виробництва програмного продукту. Методи оцінювання трудомісткості програмного продукту.
26. Бізнес-планування програмних проєктів: суть, структура та особливості формування бізнес-планів для ІТ-проєктів. Стратегії використання бізнес-планів для залучення інвестицій та партнерства.
27. Фінансове планування у розробці програмних продуктів: собівартість, прибуток та рентабельність розробки програмних продуктів.
28. Методи зниження собівартості та оптимізація прибутків.
29. Розрахунок економічної ефективності програмних систем.
30. Методики та інструменти оцінки економічної ефективності: аналіз точки беззбитковості, ROI (повернення інвестицій), ТСО (загальна вартість володіння), NPV (чиста приведена вартість).
31. Політична система в структурі громадянського суспільства: загальна характеристика
32. Групи спеціальних інтересів та лобізм
33. Еволюція правового статусу громадянських організацій.
34. Політичні партії в структурі громадянського суспільства.
35. Багатопартійність як передумова формування громадянського суспільства і правової держави.
36. Функції політичних партій: поняття, види та особливість їх реалізації в громадянському суспільстві України.
37. Політичний вибір особистості в громадянському суспільстві: розуміння категорії.
38. Самоврядування як властивість громадянського суспільства: розуміння категорії.
39. Управління та самоврядування: проблема їх співвідношення у демократичній державі.
40. Територіальна громада як важлива ланка громадянського суспільства, її правовий статус.
41. Реалізація принципів правової держави в сучасному громадянському суспільстві України.
42. Проблеми розвитку громадянського суспільства у світі глобальних проблем людства.
43. Держава та її вплив на розвиток громадянського суспільства.
44. Проблема вибору форми державного устрою та її вплив на розвиток громадянського суспільства в Україні.
45. Політична влада та її легітимність. Види політичної влади.
46. Бюрократія як наукова категорія: суть, ознаки та атрибути бюрократії. Теорія бюрократії М.Вебера.
47. Сучасні підходи до оцінювання бюрократії.
48. Економіка бюрократичних структур та адміністративний ресурс. Політизація вищого чиновництва.
49. Політична культура як системо утворюючий фактор. Структура та функції політичної системи.
50. Основні типи адміністративного апарату та комунікації. Види форм та методів адміністративної діяльності.
51. Міжнародний досвід застосування моделей децентралізованого управління.
52. Рівні державного управління: вітчизняний та зарубіжний досвід. Сучасні підходи до модернізації управління (регіоналізація, децентралізація).
53. Забезпечення ефективності державного управління та місцевого самоврядування.
54. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти публічного адміністрування.
55. Особливості соціальної структури українського суспільства. Соціальна рівність і соціальна справедливість.
56. Моделі соціальної політики європейських країн. Можливі загрози для соціального розвитку в сучасному суспільстві.
57. Парадигми суспільних змін: революції, реформи, переходи.
58. Поняття і типи політичних режимів. Поняття стійкої (консолідованої) демократії.
59. Різновиди виборчих систем. Їх позитивні та негативні прояви в умовах перехідного суспільства (на прикладі України).
60. Основи теорії суспільного вибору.
61. Суспільний вибір в умовах прямої демократії
62. Суспільний вибір в умовах представницької демократії
63. Політична конкуренція та формування коаліційних урядів.
64. Поняття та функції громадської думки. Інституціалізація громадської думки
65. Політична культура як системо утворюючий фактор розвитку громадянського суспільства.
66. Електронне урядування як основа сучасної діджиталізації суспільного розвитку
67. Вплив цифровізації на формування цифрових компетентностей суб'єктів громадянського суспільства
68. Фактори оптимізації діяльності суспільних інститутів.
69. Громадянська компетентність: суть, компоненти та виміри.
70. Громадянська культура та її розвиток.
71. Особливості становлення громадянського суспільства в США та Європі.
72. Перерозподіл та справедливість. Функції суспільного добробуту.
73. Соціалізація громадянського суспільства
74. Соціальна політика та її вплив на розвиток громадянського суспільства
75. Глобалізація та її вплив на громадянське суспільство

Проблемні питання

1. Розкрийте особливості впливу політичних процесів на добробут членів суспільства. Яку роль у цьому відіграє голосування громадянина на виборах?
2. Чи можна вважати поведінку виборця, який приймає участь у загальнонаціональному голосуванні, раціональною? Відповідь аргументуйте.

3. Яким чином діє правило простої більшості під час колективного прийняття рішень? Що обмежує його функціональні здатності?
4. На яких принципах ґрунтується така форма правління, як пряма демократія? Чому виникає необхідність заміни її представницькою? Які ризики при цьому утворюються?
5. Розкрийте механізм дії теореми медіанного виборця? Яке значення вона має для пояснення способу прийняття рішень в умовах представницької демократії?
6. Охарактеризуйте альтернативні до простої більшості правила голосування? В чому їх переваги та недоліки? За яких умов їх доцільно використовувати?
7. Чому як в розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, держава ставить собі за мету протидіяти бідності? В чому будуть відмінності в боротьбі з цим явищем у згаданих групах країн?
8. Який зв'язок існує між нерівністю в розподілі доходів та бідністю? За допомогою яких показників він оцінюється?
9. Які поточні завдання може ставити перед собою суспільний сектор з метою протидії бідності?
10. Яким чином можна оцінити економічні втрати від перерозподільчої діяльності держави? Чи можна визначити їх певні допустимі межі в суспільстві?
11. В чому проявляється дестимулюючий ефект перерозподільчої діяльності держави? До яких наслідків може призвести надмірне втручання держави на соціальну нерівність?
12. Яку роль відіграє категорія справедливості при розробці державної перерозподільчої політики? Чи достатньою мірою вона враховується у сучасній практиці державного управління?
13. В чому полягають переваги та недоліки окремих підходів до побудови функцій суспільного добробуту? Яким чином застосування тих чи інших функцій в державній політиці може вплинути на результати розшарування добробуту в суспільстві?
14. Яким чином визначається вартість порозуміння між більшістю та меншістю в суспільстві? За яких умов виникатиме явище «диктату більшості»?
15. Чи можна розглядати логролінг як негативну рису представницької демократії?
16. Яким чином інтерпретується поведінка бюрократичного апарату країни в моделі Нісканена? Яку мету переслідує бюро?
17. Чому лобізм вважається негативним явищем? Яким чином визначаються втрати суспільства від лобізму?
18. Охарактеризуйте напрямки, за якими змінюються завдання і функції громадянського суспільства в глобалізованому світі. Чи однаковими будуть вони в розвинутих країнах та країнах, що розвиваються?
19. Що таке глобальне громадянське суспільство? Яких змін зазнають його властивості за умов глобалізації?
20. Поясніть відмінність властивостей бюрократичних благ від характеристик приватних та суспільних товарів й послуг.
21. Як громадська думка може впливати на рішення владних структур? Який стан, на Вашу думку, інституціалізації громадської думки в сучасній Україні?
22. Які Ви знаєте основні ознаки держави, що відрізняють її від інших політичних утворень (партій, рухів)? Що собою являють зовнішні функції держави?
23. Поясніть відмінність в методиках та інструментах оцінки економічної ефективності: аналіз точки беззбитковості, ROI (повернення інвестицій), TCO (загальна вартість володіння), NPV (чиста приведена вартість).
24. Поясніть наслідки та політичні впливи глобалізації. Охарактеризуйте основні суперечності глобалізації.
25. Які вимоги ставлять до програмного забезпечення в світовій практиці і в Україні? В чому полягає суть економіки програмних продуктів.

4. ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій. Зокрема, лекції проводяться в основному словесними методами та з використанням комп'ютерних інформаційних технологій, майстер-класів, практикумів, практичні заняття з використанням ігрових та інформаційних технологій і мають за мету – набуття студентами практичних навичок з аналізу процесів становлення та розвитку громадянського (демократичного) суспільства та його інститутів в країні та світі, вивчення можливостей реалізувати свої права і обов'язки як члена вільного демократичного суспільства.

Використання навчальних технологій (ігрові активності) для активізації процесу навчання

Тема	Практичне застосування навчальних технологій (ігрові активності)
Тема 2 Громадянське суспільство і демократія	1. «Прогулянка галереєю» щодо розуміння принципів демократії 2. Консультації з громадськістю
Тема 3 Теорії суспільного вибору.	Дебати: наскільки широким може бути право на свободу вираження та об'єднань
Тема 4 Демократія, політична свобода та економічний порядок.	Вправа - «Які функції політичних партій?»
Тема 6 Економічна ефективність програмних систем в ринковій економіці	Кейс-метод – Розроблення бізнес-плану програмних проєктів

Тема 7 Державність та державне регулювання економіки	Людський барометр. Скільки влади повинен мати уряд?
Тема 8 Соціалізація громадянського суспільства.	1. Семінар Сократа. Який Ви тип громадянина? 2. Медіація
Тема 9 Інтелектуальна активність громадянського суспільства.	1. Вправа з цифрової грамотності «Відповідальне споживання інформації у цифрову епоху» 2. Континуум. Розуміння права на недоторканість приватного життя у цифровій сфері
Тема 11 Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку.	4 кутки: методи громадянської участі
Тема 12 Проблеми функціонування громадянського суспільства в умовах глобальних викликів.	Кейс-метод – Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування на практичних заняттях;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу з теми;
- виконання та презентація індивідуального домашнього завдання тощо.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контрольного заходу, який проводиться методом тестування з усього матеріалу дисципліни. Студент, який набрав позитивний середньозважений бал за поточну роботу і не здав підсумковий контроль, вважається невстигаючим.

6. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною **чотирибальною** шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих **позитивно** з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема: усне опитування; засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем; якість виконання, набуття теоретичних знань і практичних навичок перевіряється шляхом захисту індивідуального завдання згідно з робочою програмою дисципліни і робочим навчальним планом.

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів; знання теоретичного матеріалу з теми; вміння студента обґрунтувати практичні рішення; своєчасний захист індивідуального домашнього завдання.

Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний відпрацювати в аудиторії кафедри у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється тестуванням. Виконання індивідуального завдання завершується його презентацією у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Оцінювання знань студентів здійснюється за такими критеріями:

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає, логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними інструментами. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві–три несуттєві похибки .
Добре	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом і фаховою термінологією, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента будується на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві–три несуттєві помилки .
Задовільно	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок,

	необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вмів виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка "незадовільно" виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота			Самостійна, індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Усний виступ на практичному занятті (мінімальна кількість оцінок - 5)	Тестовий контроль	Контрольна робота	Індивідуальне завдання	залік
0,5	0,1	0,2	0,2	За рейтингом

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти п'яти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 25. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестові завдання	1–13	14–16	17–22	23–25
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

Талон відповідей (приклад)

тестування із _____
Назва дисципліни

на тему _____

Студента гр. _____
Прізвище та ініціали

Номер завдання	Відповідь	Номер завдання	Відповідь	Номер завдання	Відповідь	Номер завдання	Відповідь	Номер завдання	Відповідь
1		6		11		16		21	
2		7		12		17		22	
3		8		13		18		23	
4		9		14		19		24	
5		10		15		20		25	

_____ 202__ р.

_____ Підпис студента

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу. Залік виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться в межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ECTS	Інституційна шкала балів	Інституційна оцінка	Критерії оцінювання
A	4,75-5,00	“5”	Зараховано Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків. Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками. Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками. Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією.
B	4,25-4,74	“4”	
C	3,75-4,24	“4”	
D	3,25-3,74	“3”	

E	3.00-3,24	“3”		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FХ	2,00-2,99	“2”	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00-1,99	“2”		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни.

7. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. Генезис поняття «Громадянське суспільство»
2. Сутність та функції громадянського суспільства
3. Структура громадянського суспільства.
4. Функціональні моделі громадянського суспільства.
5. Особливості громадянських суспільств у США і в Європі.
6. «Наздоганяюча модель» розвитку громадянського суспільства.
7. Особливості становлення громадянського суспільства в Україні
8. Взаємозв'язок громадянського суспільства та правової держави.
9. Правова держава як основа формування громадянського суспільства
10. Соціальна держава та громадянське суспільство
11. Взаємодія громадянського суспільства і держави
12. Виникнення і зміст демократії. Цінності демократії.
13. Демократичні принципи, процедури та умови функціонування громадянського суспільства
14. Моделі демократії.
15. Поняття прав людини. Сучасні дискусії щодо прав людини.
16. Права та свободи. Права та відповідальність громадянина.
17. Права людини та представницькі інститути демократії. Типологія прав людини.
18. Методи й механізми захисту прав людини. Інститут Уповноваженого з захисту прав людини.
19. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію.
20. Громадянське суспільство як основа демократії.
21. Демократія та політичні організації. Економічна демократія. Демократичні та деспотичні форми правління.
22. Політичні системи. Моделі політичних партій
23. Політичні та правлячі сили.
24. Політична влада. Соціальна влада. Легітимність політичної влади. Принципи розподілу влади.
25. Групи спеціальних інтересів та їх типи.
26. Лобізм та його види.
27. Бюрократія як наукова категорія: суть, ознаки та атрибути бюрократії.
28. Принципи бюрократії. Види та типи бюрократії.
29. Економіка бюрократичних структур та адміністративний ресурс
30. Методи боротьби з адміністративним ресурсом. Бюрократичне благо. Модель Нісканена
31. Основи теорії суспільного вибору.
32. Аналіз теорії суспільного вибору Дж.Бреннана, Д.Мюллера, У.Нісканена, М.Олсона, Г.Таллока, Р.Толлісона
33. Суспільний вибір в умовах прямої демократії.
34. Правило одностайності. Правило більшості.
35. Модель медіанного виборця. Теореми Мея, Рея-Тейлора
36. Суспільний вибір в умовах представницької демократії
37. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Система пропорційного представництва.
38. Феномен раціонального ігнорування. Концепція політичного ділового циклу. Парадокс вибору
39. Політична конкуренція та формування коаліційних урядів.
40. Стратегічне голосування. Модель мінімально виграшної коаліції. Модель мінімально пов'язаних коаліцій.

Маніпулювання

41. Суть та функції ринку.
42. Види і структура ринку.
43. Поняття та основні риси інфраструктури ринку.
44. Товарні, фондова і валютна біржі. Цінні папери та їх види. Курс акцій.
45. Механізм саморегулювання ринку. Закон попиту і пропозиції. Попит і пропозиція як елементи ринку.

Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування і функції.

46. Ринкова конкуренція та антимонопольне регулювання. Економічний закон конкуренції. Функції та форми конкуренції. Досконала і недосконала конкуренція
47. Ринок програмного забезпечення (ПЗ) в світі та в Україні.
48. Ринкові вимоги до програмного забезпечення.
49. Організація економічно ефективного виробництва програмного продукту.
50. Методи оцінювання трудомісткості програмного продукту.
51. Бізнес-планування програмних проектів: суть, структура та особливості формування бізнес-планів для ІТ-проектів.

52. Фінансове планування у розробці програмних продуктів: собівартість, прибуток та рентабельність розробки програмних продуктів.
 53. Види витрат на розробку програмних систем.
 54. Розрахунок економічної ефективності програмних систем.
 55. Методики та інструменти оцінки економічної ефективності програмних систем: аналіз точки беззбитковості, ROI (повернення інвестицій).
 56. Методики та інструменти оцінки економічної ефективності програмних систем: TCO (загальна вартість володіння), NPV (чиста приведена вартість).
 57. Теорії державного регулювання та наукові концепції функціонування державного сектора.
 58. «Провали» ринку, «провали» держави та масштаби державного сектору економіки.
 59. Державне регулювання як основна функція державного управління економікою. Цілі державного регулювання економіки.
 60. Форми та методи державного регулювання економіки.
 61. Соціалізація громадянського суспільства
 62. Соціальна політика та її моделі
 63. Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем
 64. Нерівність та бідність: значення та способи оцінки
 65. Перерозподіл та справедливість.
 66. Функції суспільного добробуту.
 67. Інтелектуальний капітал у національному та міжнародному вимірах
 68. Індекс людського розвитку та методика його визначення.
 69. Поняття та функції громадської думки. Інституціалізація громадської думки
 70. Критерії взаємодії влади і громадської думки.
 71. Сутність та види інтелектуальної власності. Становлення та розвиток ринку об'єктів інтелектуальної власності.
 72. Методи оцінки об'єктів інтелектуальної власності.
 73. Інститути захисту інтелектуальної власності.
 74. Розвиток електронної демократії в Україні.
 75. Вплив цифровізації на формування цифрових компетентностей суб'єктів громадянського суспільства
 76. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком.
 77. Формування моделі управління знаннями.
 78. Організаційні форми, технології та методи управління знаннями
 79. Моделі управління знаннями. Особливості управління знаннями на рівні підприємства.
 80. Системи та стратегії управління знаннями. Стратегії управління інтелектуальним капіталом.
 81. Суть та види інноваційної діяльності. Організаційні форми інноваційної діяльності.
 82. Управління інноваційним розвитком організації.
 83. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності організації
 84. Соціальна відповідальність та чинники її становлення
 85. Сталий розвиток як спосіб збереження довкілля
 86. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку
 87. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства
 88. Соціальна відповідальність держави
 89. Становлення, розвиток та моделі корпоративної соціальної відповідальності
 90. Екологічна компонента соціальної відповідальності
 91. Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину.
- Глобальні проблеми людства.
92. Поняття невизначеності В.Гейзенберга. Теорія ризику Дж. Неймана та О.Моргенштерна.
 93. Прийняття управлінських рішень
 94. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особливості становлення
 95. Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства
 96. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів
 97. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції
 98. Поняття міжнародних відносин.
 99. Особливості міжнародного права. Міжнародне гуманітарне право.
 100. Урядові і неурядові міжнародні організації. НАТО.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний процес з дисципліни «Громадянське суспільство, економіка та управління» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, викладачами кафедри підготовлені і видані:

1. Любохинець Л.С. Історія політичних та економічних вчень : навч.посіб. / Л.С. Любохинець, В.М. Шавкун, Л.М. Бабич – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 294с.
2. Громадянське суспільство: Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни / Л.С. Любохинець, А.В. Мейш – Хмельницький: ХНУ, 2020 – 31с.
3. Громадянське суспільство, економіка та управління. Методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету інформаційних технологій / Л.С. Любохинець, Н.П. Танасієнко – Хмельницький: ХНУ, 2022. – 59с.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. – Київ : 2016. – 48с.
2. Бодров В.Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч.посіб. / В.Г. Бодров, О.М. сафронова, Н.І. Балдич. – К.: Академвидав. 2010. – 520с.
3. Громадянська освіта : посібник / О.В. Літвінов, Н.М. Літвінова, за заг. ред. О.В. Літвінова. – Д. : ТАМАРИСК, 2017. – 100 с.
4. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2013. – 536 с.
5. Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Методичні рекомендації / А.О. Красносілля, М.В. Лациба, А.В. Волошина, В.О. Купрій, Н.М. Чермошенцева, О.Л. Ващук. - К.: Агентство «Україна», 2013. – 180 с.
6. Економічна теорія : підручник / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 608 с.
7. Єфремов Д.П. Економіка суспільного сектору: навч.посіб. / Д.П. Єфремов, Н.В. Фелірکو. – К.: КНЕУ, 2014. – 351с.
8. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. / І.О. Мікульонок. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К.: НТУУ«КПІ», 2012. – 238 с.
9. Рибалка В.В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина: посібник. / В.В. Рибалка. – К.:ТАЛКОМ, 2018. – 226 с.
10. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О.М. Балакірева, Т.В. Бельська [та ін.]; за ред. О.А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с
11. Стадник В.В., Йохна М.А. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Академвидав. 2006. – 464с.

Додаткова література

12. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навч. посіб. / за ред. Ю. П. Сурміна, А. М. Михненко ; авт. кол.: Сурмін Ю.П., Михненко А.М., Крушельницька Т.П. та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 388 с.
13. Громадянське суспільство: історія та сучасність / за ред. Т. В. Розової. – Одеса : Юрид. л-ра, 2010. – 342с.
14. Громадянське суспільство: проблеми і напрями інституційного розвитку: навч. посіб. / за заг. ред. Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2008. – 55 с.
15. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці [Текст]: аналітична доповідь / За ред. О.М. Майбороди. — К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН Укр., 2013. — 376 с.
16. Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980-х - перша половина 2011 рр.) [Текст] / Упорядн.: Т.А. Бевз, Д.В. Веденєєв, П.П. Гай-Нижник та ін.; Керівник проекту М.С. Кармазіна. - К.: Ін-т політичних і етнонаціональних дослідж. ім. І.Ф. Кураса, 2011. - 808 с
17. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора: Навчальний посібник. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 592 с.
18. Кравчук В.М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні: монографія. – Тернопіль, 2011
19. Любохинець Л.С. Історія політичних та економічних вчень : навч.посіб. / Л.С. Любохинець, В.М. Шавкун, Л.М. Бабич – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 294с.
20. Основи демократії: підручник / за ред. А.Ф.Колодій. – Львів. Астролябія, 2009. - 832с.
21. Петруня Ю.Є., Говоруха В.Б., Літовченко Б.В. Прийняття управлінських рішень. Навч. Посіб. / за ред. Ю.Є. Петруні. – К.:Центр учбової літератури, 2011. – 216с.
22. Пріоритети розвитку громадянського суспільства України / М. Лациба, О.Вінніков, Л. Сідельнік, Д. Український.; Український незалежний центр політичних досліджень. – К., 2008. – 188с.
23. Романчик Т.В. Економіка та організація виробництва програмних продуктів / Т.В. Романчик. – Харків, НТУ «ХПІ», 2021. – 76с.
24. Соціальна відповідальність: навчальний посібник. / За заг.ред. А.М. Колота. – К.:КНЕУ, 2015. – 519с.
25. Соціальне партнерство і державна політика: від теорії до практики демократизації державного управління : монографія /В. М. Мартиненко (кер. авт. кол.), О. М. Крутій, А. В. Стойка та ін. – Х. : Магістр, 2009. – 251 с.
26. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / А. Садовенко, Л.Масловська, В. Серєда, Т. Тимошка. 2-ге вид. – К., 2011. – 392с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- 1 Модульне середовище для навчання MOODLE. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnmu.edu.ua>
- 2 Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: <http://lib.khmnmu.edu.ua>
- 3 Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khmnmu.edu.ua>

COURSE PROGRAM

Civic society, economics and management

Name of the course

Field of study 12 – Information technology
Major 121 – Software engineering
Educational program Software engineering
Course status: Compulsory
Faculty – Management, administration and tourism
Department – Economic theory, entrepreneurship and trade

Study mode	Year	Semester	Total load		Number of hours						Type of semester control			
			ECTS credits	Hours	Total	Classwork hours			Student's individual work	Student's independent work including individual work	Course project	Course paper	Pass/ fail test	Examination
						Lectures	Laboratory works	Practical classes						
F	3	5	4	51	51	17		34		69			+	
Total for full-time			4	51	51	17		34		69			1	

The course program is based on the Higher Education Standard, the 2023 Bachelor's degree educational program, and the curriculum.

Program's author L. S. Liubokhynets
Signature Instructor(s)' initials, surname

Approved at the staff meeting of the department of Economic theory, entrepreneurship and trade

Record № 1 of September 1, 2023

Head of the Department of Economic theory, entrepreneurship and trade L. S. Liubokhynets
Signature Initials, surname

The course program is approved by the Academic Board of the Faculty of Information technologies

Head of the Academic Board O.S.Savenko
Initials, surname

Khmelnytskyi 2023

CIVIC SOCIETY, ECONOMICS AND MANAGEMENT

Course type	Compulsory
Education level	First (Bachelor's)
Language of instruction	English
Semester	5
Number of ECTS credits	4
Course study mode	Full-time

Learning outcomes. A student who has successfully completed the study of the discipline must: calculate the economic efficiency of software systems; to be aware of the need for lifelong learning in order to deepen the acquired and acquire new knowledge about the values of a civil (free democratic) society; to associate oneself as a member of civil society, the scientific community, to recognize the rule of law, in particular in professional activities, to understand and be able to use one's own rights and freedoms, to show respect for the rights and freedoms of other persons; determine the basic values of civil society institutions and the role of civil society organizations in the socio-economic development of the country

Course content. Evolution of civil society and stages of its formation. Models of civil society. Civil society and democracy. Public choice theory. Democracy, economic freedom and economic order. Market mechanism of economic functioning. Economic efficiency of software systems in a market economy. Statehood and state regulation of the economy. Socialization of civil society. Intellectual activity of civil society. Management of innovative development and management decisions. Social responsibility of civil society actors as a factor of sustainable development. Problems of civil society functioning in the light of modern global problems.

Planned academic activity: lectures – 17 hrs, practical classes – 34 hrs, independent work – 69 hrs, total – 51 hrs.

Teaching forms (methods): lectures (using computer simulation methods, visual methods (slides), explanations, conversations); practical classes (using workshops, situational and game exercises, discussions), independent work (individual task). Basic teaching methods: explanatory-illustrative, practical, problem-based, contextual.

Assessment forms and methods: oral examination, presentation of the results of the individual task, written examination (testing).

Type of semester control: pass-fail test.

Educational resources:

6. Громадянська освіта : посібник / О.В. Літвінов, Н.М. Літвінова, за заг. ред. О.В. Літвінова. – Д. : ТАМАРИСК, 2017. – 100 с.
7. Рибалка В.В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина: посібник. / В.В. Рибалка. – К.:ТАЛКОМ, 2018. – 226 с.
8. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. – Київ : 2016. – 48с.
9. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О.М. Балакірева, Т.В. Бельська [та ін.]; за ред. О.А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с
10. MOODLE Learning Platform. Web page: <https://msn.khmnu.edu.ua>

INTRODUCTION

The aim and tasks of the course

Ensuring democratic transformations in Ukraine, improving the system of public administration, bringing it closer to the real needs of citizens, introducing European principles of governance, improving the quality of administrative services provided by the authorities requires a developed civil society based on relevant institutions (NGOs, political parties), trade unions, etc.). A necessary condition for the existence of civil society is the creation of effective and efficient mechanisms of interaction with the authorities, which would not only declare the possibility of public participation in the development and implementation of state and local policies, but also ensure public opinion and public expectations.

The discipline «Civic Society, Economics and Management» involves studying the process of formation and evolution of civil society in Ukraine, defining the role of the state in building a democratic society, ensuring sustainable development, managing innovation, formation and development of market economy. The discipline has an interdisciplinary nature, is part of the mandatory part of the disciplines of general training of specialists of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 121 Software engineering in the educational-professional program Software engineering

Competences formed by the course: Ability to communicate in the state language both orally and in writing, interpersonal skills, ability to exercise one's rights and duties as a member of society, to realize the values of civic (free democratic) society and the need for its sustainable development, the rule of law, human and civil rights and freedoms in Ukraine, ability to preserve and multiply moral, cultural, scientific values and achievements of society based on understanding the history and patterns of development of the subject area, its place in the general system of knowledge about nature and society and in the development of society, techniques and technologies, ability to develop and manage projects, evaluate and ensure the quality of work performed, ability to develop business solutions and evaluate new technological proposals.

Learning outcomes provided by the course: To know and understand the impact of technical solutions in the social, economic, social and environmental context, to have knowledge of the fundamentals of economics and project management, to be able to combine theory and practice as well as make decisions and develop a strategy for solving tasks of the field taking into account universal values, social, state and industrial interests; calculate the economic efficiency of software systems.

The purpose of discipline. Formation of the personality of a specialist capable of solving typical and complex tasks of the mechanism of functioning of civil (democratic) society and its institutions, determining the place and role of public authority (rule of law) in the process of formation of civil society, familiarization with the foundations and principles of the relationship between civil society and the state and the conditions of sustainable development, as well as to use fundamental concepts and categories of state formation in production and social activities to substantiate one's own worldview positions and political beliefs.

Subject of discipline. The mechanism of functioning of civil society and its institutions in the conditions of transformational changes in the economic system, the formation and development of a democratic state.

Tasks of the discipline. To provide basic knowledge about the essence, features, problems and trends in the development of civil (democratic) society in the world and in Ukraine; acquiring the skills to analyze and evaluate modern political practice and the place of local self-government bodies and public organizations in socio-political processes.

Learning outcomes: A student who has successfully completed the study of the discipline must: calculate the economic efficiency of software systems; to be aware of the need for lifelong learning in order to deepen the acquired and acquire new knowledge about the values of a civil (free democratic) society; to associate oneself as a member of civil society, the scientific community, to recognize the rule of law, in particular in professional activities, to understand and be able to use one's own rights and freedoms, to show respect for the rights and freedoms of other persons; determine the basic values of civil society institutions and the role of civil society organizations in the socio-economic development of the country

1. COURSE CREDIT STRUCTURE

Topic title	Number of hours for:		
	Lectures	Practical classes	Independent work
<i>Fifth semester</i>			
Topic 1. The evolution of civil society and the stages of its formation. Models of civil society.	2	2	6
Topic 2. Civil society and democracy.		2	5
Topic 3. Public choice theory.	2	4	6
Topic 4. Democracy, political freedom and economic order.	2	4	6
Topic 5. Market mechanism of the economy.	2	4	6
Topic 6. Economic efficiency of software systems in a market economy.		2	5
Topic 7. Statehood and state regulation of the economy. Civil society and the rule of law.	2	4	5
Topic 8. Socialization of civil society.	2	2	6
Topic 9. Intellectual activity of civil society.	2	4	6
Topic 10. Management of innovative development and management decisions.		2	6
Topic 11. Social responsibility of civil society actors as a factor of sustainable development.	2	2	6
Topic 12. Problems of civil society in the light of global problems of today.	2	2	6
Total for the 5th semester:	16/18*	34	69

Note. * even week – 18 hours, odd week – 16 hours (according to the schedule of classes for the semester)

2. COURSE PROGRAM

2.1. Content of lectures

Lecture number	Lecture topics and abstracts	Number of hours
	Fifth semester	

1	<p>Topic 1. The evolution of civil society and the stages of its formation. Models of civil society The concept of civil society. Functions of civil society. Civil society institutions. The role of citizens in the formation and functioning of civil society. Ancient ideas about citizenship and freedom. The values of civil society in the works of medieval thinkers. Renaissance and the concept of civil society. Civil society in political ideologies: liberalism, social democracy. Civil society and communicative theories. The place of civil society in the ideologies of the transition to democracy. Functional models of civil society. National features of civil societies. Features of civil societies in the United States and Europe. The impact of transformation processes on the form of civil society. "Catch-up model" of development and emergence of civil society. Civil society as a condition of freedom and democracy. Features of the formation of civil society in Ukraine Literature [1, 3, 4, 5, 9, 10, 13, 14, 18,19, 21, 24, 26]</p> <p>Topic 2. Civil society and democracy The origin and content of democracy. Values of democracy. Democratic institutions. The Constitution and its purpose. Legislative, executive and judicial branches of democracy. NGOs: legal status, activities and influence on democracy. Models of democracy The concept of human rights. Current discussions on human rights. Rights and freedoms. Citizens' rights and responsibilities. Human rights and representative institutions of democracy. Typology of human rights. Methods and mechanisms of human rights protection. Institute of the Commissioner for Human Rights. Literature [3, 4, 5, 9, 10, 12-16, 18, 21, 24, 26]</p>	2
2	<p>Topic 3. Public choice theory Fundamentals of the public choice theory. J. Buchanan's research methodology. The public choice theory by J. Brennan, D. Mueller, W. Niskanen, M. Olson, G. Tallock, R. Tollison. Public choice in a direct democracy. The rule of unanimity. The rule of the majority. Median voter model. Maya, Ray-Taylor theorems Public choice in a representative democracy. Principles of suffrage. Stages of the election process. The system of proportional representation. The phenomenon of rational ignorance. The concept of the political business cycle. The paradox of choice. Political competition and the formation of coalition governments. Political rent. Rent search theory. Strategic voting. The model of the minimum winning coalition. Model of minimally connected coalitions. Manipulation. Literature [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
3	<p>Topic 4. Democracy, political freedom and economic order Democracy and political organizations. Economic democracy. Democratic and despotic forms of government. Political systems. Models of political parties. The role of political parties in the development of democracy. Political and ruling forces. Political power. Concepts of political power. Social power. Legitimacy of political power. Principles of separation of powers. Legal status of political parties in Ukraine. Activities and influence of political parties on democracy. Special interest groups. Types of interest groups. Lobbying and its types. Bureaucracy as a scientific category: the essence, features and attributes of bureaucracy. Principles of bureaucracy. Types and types of bureaucracy. Economics of bureaucratic structures and administrative resources. Ways to use administrative resources. Methods of dealing with administrative resources. Bureaucratic good. Niskanen's model. Literature [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
4	<p>Topic 5. Market mechanism of the economy The essence and functions of the market: reproductive, regulatory, stimulating, sanitizing, informational, intermediary, social, integrating and controlling. Modern market, its essence, types and structure. Markets of consumer goods and services, means of production, scientific and technical developments and information. Intellectual property market. Financial and credit and currency markets. Labor market (labor force) and distribution of labor resources. Capital market and its components. Real estate market and its features. Problems of formation of labor, land and capital markets in Ukraine. The concept and main features of market infrastructure. Organizational and technical infrastructure of the market. Commodity exchange. Financial and credit infrastructure of the market. Market research infrastructure. Internet trade in the field of market infrastructure. Stock and currency exchanges. Securities and their types. Share price. The role of market infrastructure in regulating economic processes. The mechanism of market self-regulation. The law of supply and demand. Demand and supply as elements of the market. Interaction of supply and demand with price. Market equilibrium. Market price: the mechanism of formation and function. Market competition and antitrust regulation. Economic law of competition. Functions and forms of competition. Perfect or free and imperfect competition.</p>	2

	<p>Literature [2, 5, 6, 7, 19, 21, 26]</p> <p>Topic 6. Economic efficiency of software systems in a market economy The software market in the world and in Ukraine. Market requirements for software. Economics of software products. Organization of cost-effective production of a software product. Methods of evaluating the labor intensity of a software product. Business planning of software projects: the essence, structure and features of the formation of business plans for IT projects. Strategies for using business plans to attract investments and partnerships. Financial planning in the development of software products: cost, profit and profitability of the development of software products. Types of costs for the development of software systems. Cost reduction methods and profit optimization. Calculation of economic efficiency of software systems. Methods and tools for evaluating economic efficiency: analysis of the break-even point, ROI (return on investment), TCO (total cost of ownership), NPV (net present value). Scenarios and cases from the practice of software development. Literature [6, 8, 23]</p>	
5	<p>Topic 7. Statehood and state regulation of the economy. Civil society and the rule of law Theories of state regulation and scientific concepts of public sector functioning. "Failures" of the market, "failures" of the state and the scale of the public sector of the economy. State regulation as the main function of state management of the economy. Objectives of state regulation of the economy. Forms and methods of state regulation of the economy. The concept and role of the rule of law. The dialectic of the relationship between civil society and the state. Social, economic and political aspects of civil society. The relationship between the state, political and civil societies. Civil society and the rule of law and the welfare state. Literature [1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 13-18,19, 21, 26]</p>	2
6	<p>Topic 8. Socialization of civil society Socialization of civil society. Social structure of society. Labor market: essence, functions, structure and infrastructure. Social policy and its components. Models of social policy. Welfare state criteria. Social partnership in solving social problems. Harmonization of interests of social partners. Models of social partnership. Inequality and poverty: values and assessment methods. Gini coefficient. Lorenz curve. Absolute and relative poverty. Decile coefficient. Redistribution and justice. Functions of social welfare: utilitarian function, egalitarian function, Rawlsian function, Nietzsche's function of public welfare, libertarian function. Literature [2, 3, 7, 9, 10, 14-18, 21, 26]</p>	2
7	<p>Topic 9. Intellectual activity of civil society Intellectual capital in national and international dimensions. Functions of intellectual capital. Components of intellectual capital. Human development index and methods of its determination. Concepts and functions of public opinion. Public opinion as a social institution. Institutionalization of public opinion. Criteria for interaction between government and public opinion. The essence and types of intellectual property. Formation and development of the market of intellectual property. Methods of valuation of intellectual property. Institutions of intellectual property protection. Development of e-democracy in Ukraine. The impact of digitalization on the formation of digital competencies of civil society actors. Artificial Intelligence. Literature [2-8, 9, 11, 14, 17, 21, 26]</p> <p>Topic 10. Management of innovative development and management decisions Theoretical foundations of innovation development management. Theoretical principles and formation of knowledge management model. Organizational forms, technologies and methods of knowledge management Models of knowledge management. Features of knowledge management at the enterprise level. Knowledge management systems and strategies. Intellectual capital management strategies. The essence and types of innovation. Organizational forms of innovation. Management of innovative development of the organization. Evaluating the effectiveness of innovation activities of the organization The concept of uncertainty of W. Heisenberg. J. Neumann's and O. Morgenstern's risk theory. Making management decisions. Literature [2, 3, 6, 7, 8, 11, 22]</p>	2
8	<p>Topic 11. Social responsibility of civil society actors as a factor of sustainable development Social responsibility as a factor of sustainable development. Institutions of social responsibility. Types of social responsibility. Stakeholder theory. Development of social responsibility of civil society institutions. Types of social responsibility of civil society institutions.</p>	2

	<p>Social responsibility of the state. Formation, development and models of corporate social responsibility. Basic models of social responsibility of business entities. Models of corporate social responsibility and their analysis. Environmental component of social responsibility. Environmental responsibility of business. Literature [3, 7, 21, 24-26]</p>	
9	<p>Topic 12. Problems of civil society in the light of global problems of today The concept of integration and globalization. The impact of globalization processes on the economy, culture, environment, man. Global problems of humanity. Global civil society: essence, components and features of formation. World practice of creating National Funds to support the institutional development of civil society and the development of social partnership. Origins and process of European integration. Problems of civil society development in the conditions of deepening European integration processes. Migration processes. Types and forms of modern migration. The concept of international relations. Features of international law. International humanitarian law. Governmental and non-governmental international organizations. NATO. Literature [2, 4, 6, 7, 10, 13, 14, 18,19, 21, 24, 26]</p>	2
Total for the 5th semester:		16/18

2.2 Content of practical classes

Number	Topic of the practical class	Number of hours
<i>Fifth semester</i>		
1	<p>Topic 1. The evolution of civil society and the stages of its formation. Models of civil society 1. The concept of civil society. Functions of civil society. 2. Civil society institutions. 3. Historical stages of formation and development of civil society 4. Civil society and communicative theories. 5. Functional models of civil society. 6. National features of civil societies. Features of civil societies in the United States and Europe. 7. "Catch-up model" of development and emergence of civil society. 8. Features of the formation of civil society in Ukraine Literature [1, 3, 4, 5, 9, 10, 13, 14, 18,19, 21, 24, 26]</p>	2
2	<p>Topic 2. Civil society and democracy 1. The origin and content of democracy. Values of democracy. 2. Democratic institutions. The Constitution and its purpose. 3. Legislative, executive and judicial powers in democratic countries. 4. NGOs: legal status, activities and influence on democracy. 5. Models of democracy 6. The concept of human rights. Current discussions on human rights. 7. Rights and freedoms. Citizens' rights and responsibilities. 8. Human rights and representative institutions of democracy. Typology of human rights. 9. Methods and mechanisms of human rights protection. Institute of the Commissioner for Human Rights. Literature [3, 4, 5, 9, 10, 12-16, 18, 21, 24, 26]</p>	2
3	<p>Topic 3. Public choice theory 1. Fundamentals of the public choice theory. 2. Analysis of the public choice theory by J. Brennan, D. Mueller, W. Niskanen, M. Olson, G. Tallock, R. Tollison 3. Public choice in a democracy. 4. The rule of unanimity. The rule of the majority. 5. Median voter model. Maya, Ray-Taylor theorems Literature [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
4	<p>Topic 3. Public choice theory 1. Public choice in a representative democracy. 2. Principles of suffrage. Stages of the election process. The system of proportional representation. 3. The phenomenon of rational ignorance. The concept of the political business cycle. The paradox of choice 4. Political competition and the formation of coalition governments. Political rent. Rent search theory. 5. Strategic voting. The model of the minimum winning coalition. Model of minimally bound coalitions. Manipulation.</p>	2

	Literature [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]	
5	<p>Topic 4. Democracy, political freedom and economic order</p> <p>1. Democracy and political organizations. Economic democracy. Democratic and despotic forms of government.</p> <p>2. Political systems. Models of political parties</p> <p>3. Political and ruling forces.</p> <p>4. Political power. Social power.</p> <p>5. Legitimacy of political power. Principles of separation of powers.</p> <p>6. Legal status of political parties in Ukraine. Activities and influence of political parties on democracy.</p> <p>Literature [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
6	<p>Topic 4. Democracy, political freedom and economic order</p> <p>1. Special interest groups and their types.</p> <p>2. Lobbying and its types</p> <p>3. Bureaucracy as a scientific category: the essence, features and attributes of bureaucracy.</p> <p>4. Principles of bureaucracy. Types and types of bureaucracy.</p> <p>5. Economics of bureaucratic structures and administrative resources. Ways to use administrative resources.</p> <p>6. Methods of combating administrative resources. Bureaucratic good. Niskanen's model.</p> <p>Literature [1-5, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20]</p>	2
7	<p>Topic 5. Market mechanism of the economy</p> <p>1. The essence and functions of the market.</p> <p>2. Types and structure of the market.</p> <p>3. Problems of formation of labor, land and capital markets in Ukraine.</p> <p>Literature [2, 5, 6, 7, 19, 21, 26]</p>	2
8	<p>Topic 5. Market mechanism of the economy</p> <p>1. The concept and main features of market infrastructure.</p> <p>2. Commodity, stock and currency exchanges. Securities and their types. Share price.</p> <p>3. The mechanism of market self-regulation. The law of supply and demand. Demand and supply as elements of the market. Market equilibrium. Market price: the mechanism of formation and function.</p> <p>4. Market competition and antitrust regulation. Economic law of competition. Functions and forms of competition. Perfect and imperfect competition</p> <p>Literature [2, 5, 6, 7, 19, 21, 26]</p>	
9	<p>Topic 6. Economic efficiency of software systems in a market economy</p> <p>1. The software market in the world and in Ukraine. Market requirements for software.</p> <p>2. Organization of cost-effective production of a software product.</p> <p>3. Methods of evaluating the labor intensity of a software product.</p> <p>4. Business planning of software projects: the essence, structure and features of the formation of business plans for IT projects.</p> <p>5. Strategies for using business plans to attract investments and partnerships.</p> <p>6. Financial planning in the development of software products: cost, profit and profitability of the development of software products. Types of costs for the development of software systems. Cost reduction methods and profit optimization.</p> <p>7. Calculation of economic efficiency of software systems. Methods and tools for evaluating economic efficiency: analysis of the break-even point, ROI (return on investment), TCO (total cost of ownership), NPV (net present value). Scenarios and cases from the practice of software development.</p> <p>Literature [6,8,23]</p>	2
10	<p>Topic 7. Statehood and state regulation of the economy. Civil society and the rule of law</p> <p>1. Theories of state regulation and scientific concepts of public sector functioning.</p> <p>2. "Failures" of the market, "failures" of the state and the scale of the public sector of the economy.</p> <p>3. State regulation as the main function of public economic management. Objectives of state regulation of the economy.</p> <p>4. Forms and methods of state regulation of the economy.</p> <p>Literature [1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 13-18,19, 21, 26]</p>	2
11	<p>Topic 7. Statehood and state regulation of the economy. Civil society and the rule of law</p> <p>1. The concept and role of the rule of law. The dialectic of the relationship between civil society and the state.</p> <p>2. Interconnection of the state, political and civil society.</p> <p>3. Civil society and legal and social state</p> <p>Literature [1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 13-18,19, 21, 26]</p>	2
12	Topic 8. Socialization of civil society	2

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Socialization of civil society. 2. Social policy and its models. 3. Social structure of society. Social cohesion, solidarity and responsibility. 4. Social values. Gender, ethnic, religious diversity. Equality. 5. Social partnership in solving social problems. 6. Inequality and poverty: values and assessment methods. 7. Redistribution and justice. Functions of public welfare. <p>Literature [2, 3, 7, 9, 10, 14-18, 21, 26]</p>	
13	<p>Topic 9. Intellectual activity of civil society</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Intellectual capital in the national and international dimensions. 2. Components of intellectual capital. Human development index and methods of its determination. 3. Concepts and functions of public opinion. Public opinion as a social institution. Institutionalization of public opinion. 4. Criteria for the interaction of government and public opinion. <p>Literature [2-8, 9, 11, 14, 17, 21, 26]</p>	2
14	<p>Topic 9. Intellectual activity of civil society</p> <p>The essence and types of intellectual property. Formation and development of the market of intellectual property.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Methods of valuation of intellectual property. 3. Institutions of intellectual property protection. 4. Development of e-democracy in Ukraine. 5. The impact of digitalization on the formation of digital competencies of civil society. Artificial Intelligence. <p>Literature [2-8, 9, 11, 14, 17, 21, 26]</p>	2
15	<p>Topic 10. Management of innovative development and management decisions</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Theoretical foundations of innovation development management. 2. Theoretical principles and formation of the knowledge management model. 3. Organizational forms, technologies and methods of knowledge management 4. Knowledge management models. Features of knowledge management at the enterprise level. 5. Knowledge management systems and strategies. Intellectual capital management strategies. <p>Literature [2, 3, 6, 7, 8, 11, 22]</p>	2
16	<p>Topic 10. Management of innovative development and management decisions</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The essence and types of innovation. Organizational forms of innovation. 2. Management of innovative development of the organization. 3. Evaluation of the effectiveness of innovation activities of the organization 4. The concept of uncertainty of W. Heisenberg. J. Neumann's and O. Morgenstern's risk theory. 5. Making management decisions <p>Literature [2, 3, 6, 7, 8, 11, 22]</p>	2
17	<p>Topic 11. Social responsibility of civil society actors as a factor of sustainable development</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Social responsibility as a factor of sustainable development. 2. Development of social responsibility of civil society institutions. 3. Social responsibility of the state. 4. Formation, development and models of corporate social responsibility. 5. Environmental component of social responsibility <p>Literature [3, 7, 21, 24-26]</p>	2
18	<p>Topic 12. Problems of civil society in the light of global problems of today</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The concept of integration and globalization. Global problems of humanity. 2. Global civil society: essence, components and features of formation. 3. World practice of creating National Funds to support the institutional development of civil society and the development of social partnership. 4. Origins and process of European integration. Problems of civil society development in the conditions of deepening European integration processes. 5. Migration processes. Types and forms of modern migration. 6. The concept of international relations. Features of international law. International humanitarian law. 7. Governmental and non-governmental international organizations. NATO. <p>Literature [2, 4, 6, 7, 10, 13, 14, 18,19, 21, 24, 26]</p>	2
	Total for the 5th semester	34

2.3 Content of independent (individual) work

Full-time students' independent work presupposes systematic study of lecture material, preparation for practical classes, testing on theoretical material, doing individual tasks, etc.

Week number	Type of independent work	Number of hours
<i>Fifth semester</i>		
1	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Obtaining a task for individual homework	4
2	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current test control. Elaboration of the material on understanding the principles of democracy "Walk through the gallery"	4
3	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Selection of materials, elaboration of literary sources for individual homework.	4
4	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control.	4
5	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control.	4
6	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Doing individual homework	4
7	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Doing individual homework	4
8	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Doing individual homework	4
9	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Modular test work for topic 3-6	4
10	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Doing individual homework	4
11	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Doing individual homework	4
12	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Doing individual homework	4
13	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Doing individual homework	4
14	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Doing individual homework	4
15	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Submission of individual homework	4
16	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control	4
17	Studying lecture material. Preparing for practical classes and current control. Modular test work for topic 7-12	5
Total for the 5th semester:		69

Topics of individual tasks for independent work of students

The structure of individual homework.

1. Theoretical questions (3).
2. Problematic question.

Theoretical questions for homework

1. Civil society: concepts, structure, functions and models.
2. Development of scholars' views on the problem of understanding civil society: from ancient times to the present.
3. The problem of the relationship between civil society and the state in political and legal doctrines.
4. The nature of power as a social category.

5. Legitimacy of power: the specifics of understanding the category.
6. Political freedom as a key principle of civil society: the specifics of understanding the category.
7. The idea of political freedom in the political and legal teachings of philosophers of Western European countries (from antiquity to the Enlightenment).
8. Origins of political freedom (intellectual, philosophical, religious, historical and other aspects).
9. Guarantees of political freedom of civil society.
10. Transformations of democracy as a key factor in the danger of political freedom in civil society.
11. Information freedom in the system of political freedoms of civil society: concept and structure.
12. Intellectual freedom as an important component of civil society and its guarantees.
13. Pluralism as a principle of civil society.
14. Civil society and the rule of law in a dialectical relationship.
15. Implementation of the concept of civil society in modern Western Europe.
16. Problems of civil society development in Ukraine and ways to solve them.
17. Fundamental principles of law as the legal foundation of civil society and their implementation in Ukraine.
18. Principles of the welfare state and their implementation in civil society.
19. Understanding civic culture as a necessary component of civil society.
20. Democracy as a political form of civil society organization.
21. Principles of democracy and the specifics of their implementation in modern Ukrainian society.
22. Social system in the structure of civil society: general characteristics.
23. Economic system in the structure of civil society: general characteristics and main prospects for development in Ukraine.
24. Basic laws and prospects for the development of the economic system of civil society in Ukraine.
25. The influence of the state on the formation of the economic system of civil society: the contradictions of the main approaches.
26. Human social security and the market: the problem of their relationship as important components of civil society.
27. Political system in the structure of civil society: general characteristics.
28. Special interest groups and lobbying.
29. Basic patterns and prospects for the development of public self-government in Ukraine.
30. Public associations (associations of citizens) and their importance in the mechanism of state power in a democratic state governed by the rule of law.
31. Evolution of the legal status of civil society organizations.
32. Political parties in the structure of civil society.
33. Multipartyism as a prerequisite for the formation of civil society and the rule of law.
34. Functions of political parties: concepts, types and features of their implementation in the civil society of Ukraine.
35. Political choice of the individual in civil society: understanding the category.
36. Self-government as a property of civil society: understanding the category.
37. Governance and self-government: the problem of their relationship in a democracy.
38. The specifics of the implementation of self-government of the people in Ukraine.
39. Territorial community as an important part of civil society, its legal status.
40. Implementation of the rule of law in modern civil society of Ukraine.
41. Problems of civil society development in the light of global problems of mankind.
42. The state and its impact on the development of civil society.
43. The problem of choosing the form of government and its impact on the development of civil society in Ukraine.
44. Interstate integration processes and their impact on the development of civil society in Ukraine
45. Political power and its legitimacy. Types of political power.
46. Bureaucracy as a scientific category: the essence, features and attributes of bureaucracy. M. Weber's theory of bureaucracy.
47. Modern approaches to the evaluation of bureaucracy.
48. Economics of bureaucratic structures and administrative resources. Politicization of senior officials.
49. Political culture as a system-forming factor. Structure and functions of the political system.
50. The main types of administrative apparatus and communication. Types of forms and methods of administrative activity.

51. International experience in the application of decentralized management models.
52. Levels of public administration: domestic and foreign experience. Modern approaches to modernization of management (regionalization, decentralization).
53. Ensuring the effectiveness of public administration and local self-government.
54. Local governments as subjects of public administration.
55. Features of the social structure of Ukrainian society. Social equality and social justice.
56. Models of social policy of European countries. Possible threats to social development in modern society.
57. Paradigms of social change: revolutions, reforms, transitions.
58. The concept and types of political regimes. The concept of sustainable (consolidated) democracy.
59. Varieties of electoral systems. Their positive and negative manifestations in a transitional society (on the example of Ukraine).
60. Fundamentals of the theory of social choice.
61. Public choice in a democracy
62. Public choice in a representative democracy
63. Political competition and the formation of coalition governments.
64. The concept and functions of public opinion. Institutionalization of public opinion
65. Political culture as a system-forming factor in the development of civil society.
66. E-government as a basis for modern digitalization of social development
67. The impact of digitalization on the formation of digital competencies of civil society
68. Factors for optimizing the activities of public institutions.
69. Civic competence: essence, components and dimensions.
70. Civic culture and its development.
71. Features of the formation of civil society in the United States and Europe.
72. Redistribution and justice. Functions of public welfare.
73. Socialization of civil society
74. Social policy and its impact on the development of civil society
75. Globalization and its impact on civil society

Problematic questions

1. Discover the features of the impact of political processes on the well-being of members of society. What role does a citizen's vote in the election play in this?
2. Can the behavior of a voter participating in a nationwide vote be considered rational? Justify the answer.
3. How does the simple majority rule work in collective decision-making? What limits its functionality?
4. What are the principles of such a form of government as direct democracy? Why is it necessary to replace it with a representative one? What are the risks?
5. Discover the mechanism of action of the median voter theorem? What is its significance for explaining the way decisions are made in a representative democracy?
6. Describe alternative to simple voting rules? What are their advantages and disadvantages? Under what conditions it is expedient to use them?
7. Why, both in developed countries and in developing countries, the state aims to combat poverty? What are the differences in combating this phenomenon in these groups of countries?
8. What is the relationship between income inequality and poverty? What indicators are used to evaluate it?
9. What current challenges can the public sector face in order to combat poverty?
10. How can we estimate the economic losses from the redistributive activities of the state? Is it possible to determine their certain permissible limits in society?
11. What is the disincentive effect of redistributive activities of the state? What are the possible consequences of excessive state intervention on social inequality?
12. What role does the category of justice play in the development of state redistribution policy? Is it sufficiently taken into account in modern public administration practice?
13. What are the advantages and disadvantages of certain approaches to building the functions of social welfare? How can the use of certain functions in public policy affect the results of the stratification of welfare in society?
14. How is the value of understanding between the majority and the minority in society determined? Under what conditions will the phenomenon of "majority dictatorship" occur?

15. Can logrolling be considered a negative feature of representative democracy?
16. How is the behavior of the country's bureaucracy interpreted in the Niskanen model? What is the purpose of the bureau?
17. Why is lobbying considered a negative phenomenon? How are society's losses from lobbying determined?
18. Describe the areas in which the tasks and functions of civil society in a globalized world are changing. Will they be the same in developed and developing countries?
19. What is global civil society? What changes are its properties in the context of globalization?
20. Explain the difference between the properties of bureaucratic goods from the characteristics of private and public goods and services.
21. How can public opinion influence the decisions of government agencies? What is the state, in your opinion, of the institutionalization of public opinion in modern Ukraine?
22. What do you know the main features of the state that distinguish it from other political entities (parties, movements)? What are the external functions of the state?
23. What are the objects of formation of the individual in the process of implementing its political culture?
24. What is civic competence? What are the dimensions of civic competence?
25. Explain the consequences and political impacts of globalization. Describe the main contradictions of globalization.

3. TECHNOLOGIES AND TEACHING METHODS

Lectures are conducted mainly with the use of verbal, visual, problem-solving methods; practical classes are conducted by explanation and illustration, practical and interactive games; independent work involves the performance of individual tasks using practical and search methods.

Use of educational technologies (game activities) to intensify the learning process

Topic	Practical application of educational technologies (game activities)
Topic 2. Civil society and democracy.	1. "Walk through the gallery" on understanding the principles of democracy 2. Public consultations
Topic 3. Public choice theory.	Debate: how broad can the right to freedom of expression and association be?
Topic 4. Democracy, political freedom and economic order	Exercise - "What are the functions of political parties?"
Topic 6. Economic efficiency of software systems in a market economy	Case method – Development of a business plan for software projects
Topic 7. Statehood and state regulation of the economy. Civil society and the rule of law.	Human barometer. How much power should the government have?
Topic 8. Socialization of civil society.	1. Seminar of Socrates. What type of citizen are you? 2. Mediation
Topic 9. Intellectual activity of civil society	1. Exercise on digital literacy "Responsible consumption of information in the digital age" 2. Continuum. Understanding the right to privacy in the digital sphere
Topic 11. Social responsibility of civil society actors as a factor of sustainable development.	4 corners: methods of civic participation
Topic 12. Problems of civil society in the light of global problems of today	Case method – World practice of creating National Funds to support the institutional development of civil society and the development of social partnership

4. ASSESSMENT FORMS AND METHODS

Current control is carried out during lectures, practical classes as well as on testing days indicated in the working plan of the course. Semester control is conducted in the form of the pass-fail test. The results of the current control are taken into account when making the final assessment.

Each type of work in the course is assessed by a four-point scale. The semester final grade is defined as the weighed average of all types of academic work performed and passed with positive grades taking into account the weighing coefficient. Weights vary depending on the structure of the course and the importance of its individual types of work. A student who scored a positive weighed average score for current work and did not pass the final test is considered to have failed.

When assessing students' knowledge various means of control are used, in particular knowledge of theoretical material on the topic is checked by a test control; the mastering theoretical knowledge and practical skills is checked by participating in interactive games, individual task in accordance with the course program and the curriculum.

When assessing students' knowledge the teacher is guided by the following criteria.

The students receive an "excellent" grade, A according to ECTS scale, for deep and complete mastery of the content of educational material in which they are fluent, for the ability to relate theory to practice, express and justify their own judgments. Excellent grade means a competent, logical presentation of the answer (both orally and in writing). The student should not hesitate when answering modified questions, should make detailed and generalized conclusions.

The student receives a "good" grade, B according to ECTS scale, for full mastery of the material, fluency in the studied material, conscious use of knowledge to solve practical problems, competent presentation of the answer, but there may be some inaccuracies in the content and form of the answer (errors), etc. The student's answer should be based on independent thinking.

The grade "good", C according to ECTS scale, is given to the student for the correct answer with one or two significant errors.

"Satisfactory" grade, D according to ECTS scale, is awarded to students who have shown basic knowledge of the material which is necessary for further study and practical activities, the students cope with practical tasks required by the program. As a rule, the student's answer is based on the level of reproductive thinking, the student knows little about the structure of the course, makes mistakes in the answer, has mastered and acquired practical skills but has inaccuracies in tasks or replies. The student hesitates when answering a modified question, however, the student can eliminate inaccuracies in the answer with the teacher's help.

"Satisfactory" grade, E according to ECTS scale, is given to the student who demonstrated incomplete mastery of the program material, but has acquired some knowledge and mastered practical skills.

The students receive "unsatisfactory", FX according to ECTS scale, if they have fragmented, unsystematic knowledge, can not distinguish between primary and secondary issues, makes mistakes in defining concepts, distorts their content, chaotically and uncertainly presents the material, can not apply knowledge in solving practical tasks.

As a rule, the grade "unsatisfactory", F according to ECTS scale, is given to a student who cannot continue studies without additional knowledge in the course.

The final semester grade is based on the results of the current control and the final control. Taking into account the analysis of knowledge control the teacher improves the lecture course paying special attention to those sections or topics that had most inaccurate answers which indicates methodological or other shortcomings in the coverage of these topics or sections.

Structuring the course by types of work and assessing learning outcomes for full-time students in the semester according to weighing coefficients

Classwork			Independent, individual work	Semester control
Practical classes	Test	Modular test work	Individual work	pass-fail test
WC:	0,5	0,1	0,2	According to the rating

Abbreviations: WC – weighing coefficient.

Assessing tests. The thematic test for each student consists of twenty test tasks, the value of each of them is one point. The maximum number of points a student can score is 20. The test takes 20 minutes. The assessment is based on a four-point scale.

The correspondence of the scored points for the test to the grade given to the student is presented in the table below.

Scored points for the test	1–11	12–14	15–18	19-20
Grade	2	3	4	5

The final semester grade on the national scale and the ECTS scale is received automatically mode after entering all the grades in the electronic grade record book. The correspondence of the national assessment scale and the ECTS assessment scale is given in the table.

Correspondence of the national and ECTS grading scales

<i>ECTS grade</i>	<i>Institutional score scale</i>	<i>Institutional grade</i>	<i>Assessment criteria</i>
A	4,75-5,00	5	Excellent – deep and complete mastery of educational material and demonstrating relevant skills and abilities.
B	4,25-4,74	4	Good – complete knowledge of the material with a few minor errors.
C	3,75-4,24	4	Good – correct answer in general with two to three significant errors.
D	3,25-3,74	3	Satisfactory – incomplete mastery of the program material but sufficient for practical activities in the professional field.
E	3,00-3,24	3	Satisfactory – incomplete mastery of the program material that meets the minimum assessment criteria.
FX	2,00-2,99	2	Unsatisfactory – unsystematic knowledge and inability to continue studies without additional knowledge of the course.
F	0,00-1,99	2	Unsatisfactory – serious further work is needed and the course is to be retaken.

5. QUESTIONS FOR STUDENTS' SELF-CONTROL

1. The genesis of the concept of "Civil Society".
2. The essence and functions of civil society.
3. The structure of civil society.
4. Functional models of civil society.
5. Features of civil societies in the United States and Europe.
6. "Catch-up model" of civil society development.
7. Features of the formation of civil society in Ukraine
8. The relationship between civil society and the rule of law.
9. The rule of law as the basis for the formation of civil society.
10. The welfare state and civil society.
11. Interaction of civil society and the state.
12. The origin and content of democracy. Values of democracy.
13. Democratic principles, procedures and conditions for the functioning of civil society

14. Models of democracy.
15. The concept of human rights. Current discussions on human rights.
16. Rights and freedoms. Citizens' rights and responsibilities.
17. Human rights and representative institutions of democracy. Typology of human rights.
18. Methods and mechanisms of human rights protection. Institute of the Commissioner for Human Rights.
19. CSOs: legal status, activities and impact on democracy.
20. Civil society as the basis of democracy.
21. Democracy and political organizations. Economic democracy. Democratic and despotic forms of government.
22. Political systems. Models of political parties
23. Political and ruling forces.
24. Political power. Social power. Legitimacy of political power. Principles of separation of powers.
25. Special interest groups and their types.
26. Lobbying and its types.
27. Bureaucracy as a scientific category: the essence, features and attributes of bureaucracy.
28. Principles of bureaucracy. Types of bureaucracy.
29. Economics of bureaucratic structures and administrative resources
30. Methods of combating administrative resources. Bureaucratic good. Niskanen's model
31. Fundamentals of the theory of social choice.
32. Analysis of the theory of social choice by J. Brennan, D. Mueller, W. Niskanen, M. Olson, G. Tallock, R. Tollison
33. Public choice in a democracy.
34. The rule of unanimity. The rule of the majority.
35. Median voter model. Maya, Ray-Taylor theorems
36. Public choice in a representative democracy
37. Principles of suffrage. Stages of the election process. The system of proportional representation.
38. The phenomenon of rational ignorance. The concept of the political business cycle. The paradox of choice
39. Political competition and the formation of coalition governments.
40. Strategic voting. The model of the minimum winning coalition. Model of minimally bound coalitions. Manipulation.
41. The essence and functions of the market.
42. Types and structure of the market.
43. The concept and main features of market infrastructure.
44. Commodity, stock and currency exchanges. Securities and their types. Share price.
45. The mechanism of market self-regulation. The law of supply and demand. Demand and supply as elements of the market. Market equilibrium. Market price: the mechanism of formation and function.
46. Market competition and antitrust regulation. Economic law of competition. Functions and forms of competition. Perfect and imperfect competition
47. Software market in the world and in Ukraine.
48. Market requirements for software.
49. Organization of cost-effective software product production.
50. Methods of evaluating the labor intensity of a software product.
51. Business planning of software projects: the essence, structure and features of forming business plans for IT projects.
52. Financial planning in software product development: cost, profit and profitability of software product development.
53. Types of costs for the development of software systems.
54. Calculation of economic efficiency of software systems.
55. Methods and tools for evaluating the economic efficiency of software systems: analysis of the break-even point, ROI (return on investment).
56. Methods and tools for evaluating the economic efficiency of software systems: TCO (total cost of ownership), NPV (net present value).
57. Theories of state regulation and scientific concepts of public sector functioning.
58. "Failures" of the market, "failures" of the state and the scale of the public sector of the economy.

59. State regulation as the main function of public economic management. Objectives of state regulation of the economy.
60. Forms and methods of state regulation of the economy.
61. Socialization of civil society
62. Social policy and its models
63. Social partnership in solving social problems.
64. Inequality and poverty: values and assessment methods
65. Redistribution and justice.
66. Functions of public welfare.
67. Intellectual capital in the national and international dimensions
68. Human Development Index and methods of determining it.
69. The concept and functions of public opinion. Institutionalization of public opinion
70. Criteria for the interaction of government and public opinion.
71. The essence and types of intellectual property. Formation and development of the market of intellectual property.
72. Methods of valuation of intellectual property.
73. Institutions for the protection of intellectual property.
74. Development of e-democracy in Ukraine.
75. The impact of digitalization on the formation of digital competencies of civil society
76. Theoretical foundations of innovation development management.
77. Formation of a knowledge management model.
78. Organizational forms, technologies and methods of knowledge management.
79. Knowledge management models. Features of knowledge management at the enterprise level.
80. Knowledge management systems and strategies. Intellectual capital management strategies.
81. The essence and types of innovation. Organizational forms of innovation.
82. Management of innovative development of the organization.
83. Evaluating the effectiveness of innovation activities of the organization
84. Social responsibility and factors of its formation
85. Sustainable development as a way to preserve the environment
86. Social responsibility as a factor of sustainable development
87. Development of social responsibility of civil society institutions
88. Social responsibility of the state
89. Formation, development and models of corporate social responsibility
90. Environmental component of social responsibility
91. The concept of integration and globalization. The impact of globalization processes on the economy, culture, environment, man. Global problems of humanity.
92. The concept of uncertainty W. Heisenberg. J. Neumann's and O. Morgenstern's risk theory.
93. Making management decisions
94. Global civil society: essence, components and features of formation
95. World practice of creating National Funds to support the institutional development of civil society and the development of social partnership
96. Problems of civil society development in the context of deepening European integration processes
97. Migration processes. Types and forms of modern migration
98. The concept of international relations.
99. Features of international law. International humanitarian law.
100. Governmental and non-governmental international organizations. NATO.

6. TEACHING AND LEARNING MATERIALS

The educational process of the ““Civic Society, Economy and Management”” course is provided with all necessary educational materials and guidelines. The lecturers of the department have prepared and published the following materials:

1. Любохинець Л.С. Історія політичних та економічних вчень : навч.посіб. / Л.С. Любохинець, В.М. Шавкун, Л.М. Бабич – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 294с.
2. Громадянське суспільство: Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни / Л.С.

Любохинець, А.В. Мейш – Хмельницький: ХНУ, 2020 – 31с.

3. Громадянське суспільство, економіка та управління. Методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету інформаційних технологій / Л.С. Любохинець, Н.П. Танасієнко – Хмельницький: ХНУ, 2022. – 59с.

7. RECOMMENDED LITERATURE

27. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. – Київ : 2016. – 48с.

28. Бодров В.Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч.посіб. / В.Г. Бодров, О.М. сафронова, Н.І. Балдич. – К.: Академвидав. 2010. – 520с.

29. Громадянська освіта : посібник / О.В. Літвінов, Н.М. Літвінова, за заг. ред. О.В. Літвінова. – Д. : ТАМАРИСК, 2017. – 100 с.

30. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Трєбіна. – Х. : Право, 2013. – 536 с.

31. Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Методичні рекомендації / А.О. Красносільська, М.В. Лациба, А.В. Волошина, В.О. Купрій, Н.М. Чермошенцева, О.Л. Ващук. - К.: Агентство «Україна», 2013. – 180 с.

32. Економічна теорія : підручник / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 608 с.

33.Єфремов Д.П. Економіка суспільного сектору: навч.посіб. / Д.П. Єфремов, Н.В. Фелірко. – К.: КНЕУ, 2014. – 351с.

34. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. / І.О. Мікульонок. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К.: НТУУ«КПІ», 2012. – 238 с.

35. Рибалка В.В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина: посібник. / В.В. Рибалка. – К.:ТАЛКОМ, 2018. – 226 с.

36. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О.М. Балакірева, Т.В. Бельська [та ін.]; за ред. О.А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с

37. Стадник В.В., Йохна М.А. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Академвидав. 2006. – 464с.

38. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навч. посіб. / за ред. Ю. П. Сурміна, А. М. Михненко ; авт. кол.: Сурмін Ю.П., Михненко А.М., Крушельницька Т.П. та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 388 с.

39. Громадянське суспільство: історія та сучасність / за ред. Т. В. Розової. – Одеса : Юрид. л-ра, 2010. – 342с.

40. Громадянське суспільство: проблеми і напрями інституційного розвитку: навч. посіб. / за заг. ред. Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2008. – 55 с.

41. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці [Текст]: аналітична доповідь / За ред. О.М. Майборода. — К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН Укр., 2013. — 376 с.

42. Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980-х - перша половина 2011 рр.) [Текст] / Упорядн.: Т.А. Бєвз, Д.В. Веденєєв, П.П. Гай-Нижник та ін.; Керівник проекту М.С. Кармазіна. - К.: Ін-т політичних і етнонаціональних дослідж. ім. І.Ф. Кураса, 2011. - 808 с

43. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора: Навчальний посібник. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 592 с.

44. Кравчук В.М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні: монографія. – Тернопіль, 2011

45. Любохинець Л.С. Історія політичних та економічних вчень : навч.посіб. / Л.С. Любохинець, В.М. Шавкун, Л.М. Бабич – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 294с.

46. Основи демократії: підручник / за ред. А.Ф.Колодій. – Львів. Астролябія, 2009. - 832с.
47. Петруня Ю.Є., Говоруха В.Б., Літовченко Б.В. Прийняття управлінських рішень. Навч. Посіб. / за ред. Ю.Є. Петруні. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216с.
48. Пріоритети розвитку громадянського суспільства України / М. Лациба, О.Вінніков, Л. Сідельнік, Д. Український.; Український незалежний центр політичних досліджень. – К., 2008. – 188с.
49. Романчик Т.В. Економіка та організація виробництва програмних продуктів / Т.В. Романчик. – Харків, НТУ «ХП», 2021. – 76с.
50. Соціальна відповідальність: навчальний посібник. / За заг.ред. А.М. Колота. – К.:КНЕУ, 2015. – 519с.
51. Соціальне партнерство і державна політика: від теорії до практики демократизації державного управління : монографія /В. М. Мартиненко (кер. авт. кол.), О. М. Крутій, А. В. Стойка та ін. – Х. : Магістр, 2009. – 251 с.
52. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / А. Садовенко, Л.Масловська, В. Серета, Т. Тимошка. 2-ге вид. – К., 2011. – 392с.

8. INFORMATION RESOURCES

E-university:

- 4 MOODLE Learning Platform (has all necessary materials for the course including tests for current and final assessment). Web page: <https://msn.khmnu.edu.ua>
- 5 University Electronic Library. Web page: <http://lib.khmnu.edu.ua>
- 6 Repository KhNU. Web page: <http://elar.khmnu.edu.ua>